

ศึกษาค่านิยมการเทศน์แหล่อีสานในบุญแจกข้าวของชุมชน
อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี*

A Study of the Values of E-San Sermon Chanting in
the Bun Jak Khao Tradition in Mueang District,
Udon Thani Province

พระมหาสุพาลักษ์ จันทสุวณโณ (ถาญกุล), พระครูปริยัติพัฒนบัณฑิต (มิตร วันยาว)
และพระครูสุธีคัมภีร์ญาณ (ประมวล บุลาลม)

Phramaha Suphalak Jantasuvaro (ThaniKul), Phrakhrui Pariyattipatthanbandit (Mit Wanyao)
and Phrakhrui Sudhikhambhirayan (Pramuan Bulalom)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: pattra.p6605205010@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักการเทศนาและพุทธวิธีการสอนที่ปรากฏในการเทศน์แหล่อีสานในประเพณีบุญแจกข้าวตามแนวพระพุทธศาสนา 2) ศึกษารูปแบบการเทศน์แหล่อีสานในประเพณีบุญแจกข้าวของชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี และ 3) ศึกษาค่านิยมที่สะท้อนผ่านการเทศน์แหล่อีสานในประเพณีบุญแจกข้าวของชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาตามแนวอุปนัยวิธี และนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักการเทศนาและพุทธวิธีการสอนที่ปรากฏในการเทศน์แหล่อีสานมีรากฐานมาจากพุทธประเพณีการแสดงธรรมตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยเฉพาะการแสดงธรรมของพระโสณกุฏิกัณณะ ผู้มีความสามารถในการสาธยายพระธรรมด้วยถ้อยคำและท่วงทำนองอันไพเราะ การเทศน์แหล่อีสานจึงเป็นรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ประยุกต์ให้สอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมท้องถิ่น

*ได้รับบทความ: 4 เมษายน 2568; แก้ไขบทความ: 22 มิถุนายน 2569; ตอรับตีพิมพ์: 27 มิถุนายน 2569

Received: April 4, 2025; Revised: June 22, 2026; Accepted: June 27, 2026

2. การเทศน์แหล่อีสานในประเพณีบุญแจกข้าวเป็นกระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ผสมผสานหลักธรรมเข้ากับศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ผ่านทำนองแหล่และสรภัญญะ โดยเนื้อหามุ่งส่งเสริมหลักกตัญญู กตเวที บุญ กรรม การอุทิศส่วนกุศล และความสามัคคีของชุมชน พร้อมทั้งใช้ภาษาถิ่นและคติชนท้องถิ่น เป็นสื่อในการถ่ายทอดธรรมะ

3. ค่านิยมที่สะท้อนผ่านการเทศน์แหล่อีสาน ประกอบด้วย ความกตัญญูกตเวทีต่อบรรพบุรุษ ศรัทธาในพระพุทธศาสนา ความสามัคคีของชุมชน ความสัมพันธ์ในครอบครัวและเครือญาติ และการอนุรักษ์ภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่นอีสาน

คำสำคัญ: หลักการเทศน์; การเทศน์แหล่; บุญแจกข้าว; ความกตัญญู

Abstract

This research aimed to: 1) study the principles of Buddhist preaching and Buddhist teaching methods reflected in Isan melodic preaching (Thesn Lae Isan) in the Boon Chaek Khao merit-making tradition according to Buddhist teachings; 2) investigate the forms of Isan melodic preaching practiced in the Boon Chaek Khao tradition of communities in Mueang District, Udon Thani Province; and 3) examine the values reflected through Isan melodic preaching in the Boon Chaek Khao tradition of these communities. This qualitative research collected data through in-depth interviews with 25 key informants, including monks and laypersons. The data were analyzed using inductive content analysis and presented through descriptive interpretation.

The findings revealed that:

1. The principles of preaching and Buddhist teaching methods reflected in Isan melodic preaching are rooted in the Buddhist tradition of Dhamma exposition dating back to the time of the Buddha, particularly the example of Venerable Soṇa Kuṭṭikaṇṇa, who was renowned for his eloquent and melodious recitation of the Dhamma. Consequently, Isan melodic preaching has evolved as a form of Buddhist propagation adapted to local cultural contexts while preserving the essence of Buddhist teachings.

2. Isan melodic preaching in the Boon Chaek Khao tradition serves as a process of Buddhist dissemination that integrates Dhamma principles with local folk arts and culture through melodic chanting and Saraphanya-style recitation. Its content emphasizes

gratitude, merit-making, the law of kamma, dedication of merit, and communal harmony, while employing local dialects and folk wisdom as effective media for conveying Buddhist teachings.

3. The values reflected through Isan melodic preaching include gratitude toward ancestors, faith in Buddhism, community solidarity, the strengthening of family and kinship relationships, and the preservation of local wisdom, cultural heritage, and Isan traditions.

Keywords: Principles of Preaching; Isan Melodic Preaching; Boon Chaek Khao Tradition; Gratitude

1. บทนำ

การทำบุญในพระพุทธศาสนาเป็นศาสนพิธีที่พุทธศาสนิกชนปฏิบัติสืบต่อกันมา ทั้งในงานมงคลและงานอวมงคล โดยมีรากฐานจากหลักคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนา ได้แก่ โอวาทปาติโมกข์ 3 ประการ คือ การไม่ทำความชั่วทั้งปวง การทำความดีให้ถึงพร้อม และการทำจิตใจให้ผ่องใส (ที.ม. (ไทย) 10/90/50) ตลอดจนสอดคล้องกับหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ได้แก่ ทาน ศีล และภาวนา ซึ่งเป็นแนวทางในการสร้างกุศลและพัฒนาชีวิตของพุทธศาสนิกชน (ที.ปา. (ไทย) 11/305/269)

ในบริบทสังคมไทย โดยเฉพาะภาคอีสาน การทำบุญมิได้เป็นเพียงพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น หากยังเป็นกลไกทางสังคมที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว เครือญาติ และชุมชน การทำบุญสามารถจำแนกตามลักษณะความมุ่งหมายได้เป็น 3 ประการ ได้แก่ 1) การทำบุญเอา คือ การทำบุญเพื่อตนเอง 2) การทำบุญให้ คือ การทำบุญเพื่อบุคคลแก่ผู้อื่นที่ยังมีชีวิตอยู่ และ 3) การทำบุญแจกข้าวหา คือ การทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับ ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของงานบุญอวมงคลในสังคมอีสาน

บุญแจกข้าวเป็นประเพณีการทำบุญหาให้แก่ผู้ตายที่มีความสำคัญในสังคมอีสาน โดยมีเป้าหมายเพื่ออุทิศส่วนกุศล ระลึกถึงคุณงามความดีของผู้ล่วงลับ และแสดงความกตัญญูตเวทีของลูกหลานและญาติพี่น้อง ความเชื่อนี้สัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องการให้ทักษิณาทานแก่ญาติผู้ล่วงลับ ดังปรากฏในติโรกฐทสูตรว่า เมื่อระลึกถึงอุปการคุณของญาติมิตร และสหายผู้ล่วงลับ กุลบุตรควรให้ทักษิณาทานอุทิศแก่ผู้ตาย (ขุ.ธ. (ไทย) 25/9/16) ดังนั้น บุญแจกข้าวจึงเป็นพิธีกรรมที่สะท้อนทั้งมิติทางศาสนา มิติทางวัฒนธรรม และมิติทางความสัมพันธ์ของชุมชน

องค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของบุญแจกข้าวในชุมชนอีสาน คือ การฟังเทศน์ โดยเฉพาะการเทศน์แหล่อีสาน ซึ่งเป็นรูปแบบการแสดงธรรมที่ใช้ท่วงทำนอง ภาษา และลีลาการขับแหล่เป็นสื่อในการถ่ายทอดหลักธรรม การเทศน์แหล่มีลักษณะเด่นคือ การใช้เสียง จังหวะ ถ้อยคำ และเรื่องเล่าประกอบการสอนธรรม ทำให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจ จดจำ และซาบซึ้งในหลักธรรมได้ง่ายกว่าการเทศน์แบบบรรยายทั่วไป

การเทศน์ในพระพุทธศาสนาสามารถจำแนกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ การเทศน์แบบธรรมปมาณิกา ซึ่งเป็นการเทศน์ทั่วไปโดยใช้คำพูดธรรมดา และการเทศน์แบบโฆสัพปมาณิกา ซึ่งใช้เสียง ทำนอง หรือการร้องในลักษณะร้อยกรอง การเทศน์เหล่านี้จัดอยู่ในลักษณะโฆสัพปมาณิกา (ปรีชา พิณทอง, 2532) การเทศน์เหล่านี้ทำนองแตกต่างกันไปตามภูมิภาค โดยภาคอีสานเรียกว่าแหล่อีสานส่วนภาคกลางเรียกว่าแหล่ภาคกลาง ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการเทศน์แหล่เป็นภูมิปัญญาการสื่อสารธรรมที่ปรับให้สอดคล้องกับภาษา สำเนียง และวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น (ฤดีมน ปรีดีสนิท, ม.ป.ป., หน้า 27)

รูปแบบการเทศน์แหล่อีสานในบุญแจกข้าวโดยทั่วไปมักจัดขึ้นที่วัด ศาลาการเปรียญ หรือสถานที่ประกอบพิธีของชุมชน พระนักเทศน์อาจใช้บทเทศน์ในลักษณะบทบรรยาย บทเจรจา และบทแหล่ โดยบางกรณีมีพระนักเทศน์หลายรูปแสดงบทบาทโต้ตอบกันคล้ายการดำเนินเรื่องผ่านตัวละคร เพื่อให้เนื้อหาธรรมมีความน่าสนใจ การเทศน์มักเริ่มจากการบูชาพระรัตนตรัย นำเข้าสู่เรื่องบุญแจกข้าว กล่าวถึงคุณของผู้ลบล้าง แสดงหลักธรรมเกี่ยวกับกตัญญูกตเวทีกกรรม ผลของบุญ และการอุทิศส่วนกุศล จากนั้นจึงเชื่อมโยงข้อคิดให้ญาติพี่น้องและชุมชนนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต

เนื้อหาของการเทศน์แหล่อีสานมักใช้เรื่องเล่าหรือนิทานธรรมเป็นสื่อในการอบรมสั่งสอน โดยมีทั้งบทบรรยาย บทเจรจา และบทแสดงอารมณ์ของตัวละคร เช่น ความโศกเศร้า ความเสียใจ ความอาลัย และการสำนึกผิด เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความสะเทือนใจและเข้าใจหลักธรรมผ่านเหตุการณ์ในเรื่อง หลักธรรมที่แทรกอยู่ในบทเทศน์ ได้แก่ กฎแห่งกรรม ความกตัญญูกตเวทีก การทำทาน และการละกิเลส ได้แก่ โลภะ โทสะ และโมหะ ทั้งนี้ การนำเสนอคติธรรมมีทั้งทางตรงผ่านแก่นเรื่อง และทางอ้อมผ่านพฤติกรรมของตัวละครและข้อขัดแย้งในเรื่อง ซึ่งช่วยให้การสอนธรรมมีทั้งสาระและความบันเทิงควบคู่กัน (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2555, หน้า 128) ค่านิยมที่ปรากฏในการเทศน์แหล่อีสานในบุญแจกข้าว ได้แก่ 1) ค่านิยมด้านความกตัญญูกตเวทีกต่อบรรพบุรุษ 2) ค่านิยมด้านศรัทธาในพระพุทธศาสนา 3) ค่านิยมด้านการทำบุญอุทิศส่วนกุศล 4) ค่านิยมด้านความสามัคคีของครอบครัว เครือญาติ และชุมชน 5) ค่านิยมด้านการอบรมศีลธรรมผ่านวรรณกรรมและนิทานธรรม และ 6) ค่านิยมด้านการอนุรักษ์ภาษา ทำนองแหล่ และภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน

สำหรับชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี การเทศน์แหล่อีสานในบุญแจกข้าวยังคงมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดหลักธรรมและธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน แม้สังคมปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสความทันสมัย แต่การเทศน์แหล่ยังได้รับการสืบทอดและปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน เช่น การบันทึกภาพ การเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ และการใช้รูปแบบการเทศน์ที่เข้าถึงคนรุ่นใหม่มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นที่ควรศึกษาอย่างเป็นระบบว่า การเทศน์แหล่อีสานในบุญแจกข้าวของชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี มีความเป็นมา รูปแบบการเทศน์ หลักธรรมที่ถ่ายทอด ค่านิยมทางสังคม และบทบาทต่อการเสริมสร้างความสัมพันธ์ของชุมชนอย่างไร การศึกษาประเด็นดังกล่าว

จึงมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์ พัฒนา และสืบทอดภูมิปัญญาการเทศน์แหล่อีสานให้ดำรงอยู่ควบคู่กับ พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

จากที่กล่าวมาเบื้องต้น ผู้วิจัยจึงสนใจในการศึกษาค่านิยมเทศน์แหล่อีสานในบุญแจกข้าวของ ชุมชนอำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี เพื่อทราบถึงประวัติความเป็นมาของเทศน์แหล่อีสาน เนื้อหาสาระที่มีอยู่ ในเทศน์แหล่อีสานตามหลักพระพุทธศาสนา บุญแจกข้าวของชุมชนอำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี และค่า นิยมเทศน์แหล่อีสานในบุญแจกข้าวของชุมชนอำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี และนำเสนอต่อสังคมตามลำดับ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการเทศน์และพุทธวิธีการสอน การเทศน์แหล่อีสานในบุญแจกข้าว ในคัมภีร์ พระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาการเทศน์แหล่อีสานในบุญแจกข้าวของชุมชนอำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อศึกษาค่านิยมเทศน์แหล่อีสานในบุญแจกข้าวของชุมชนอำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยจำแนกขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเอกสาร ได้แก่ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ คือ การศึกษาจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 2) ข้อมูลทุติยภูมิ คือ การศึกษาจากอรรถกถา ฎีกา ตำราทาง พระพุทธศาสนา เอกสารงานวิจัย หนังสือวิชาการ เอกสารและบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ออกเป็น 3 ประเด็นหลัก คือ ศึกษาบุญแจกข้าว ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เทศน์แหล่อีสานในบุญแจกข้าวของชุมชนอำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี แล้ววิเคราะห์ค่านิยมเทศน์แหล่ อีสานในบุญแจกข้าวของชุมชนอำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี

3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ประชากรพื้นที่อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 25 รูป/คน ประกอบด้วย 1) ผู้เทศน์แหล่ จำนวน 3 รูป 2) ผู้ฟังเทศน์แหล่ จำนวน 12 คน 3) ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 2 คน 4) ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน และ 5) เจ้าภาพบุญแจกข้าวจำนวน 5 คน

4. เครื่องมือการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่ง ออกแบบสัมภาษณ์เป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 คือ ข้อคำถามข้อมูลทั่วไปให้ผู้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 คือ การ ทำบุญแจกข้าวในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ส่วนที่ 3 คือ การเทศน์แหล่อีสานในบุญแจกข้าวของชุมชนอำเภอมือ ง จังหวัดอุดรธานี ส่วนที่ 4 คือ วิเคราะห์ค่านิยมเทศน์แหล่อีสานในบุญแจกข้าวของชุมชนอำเภอมือ ง จังหวัดอุดรธานี

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย ขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) สร้างแบบสัมภาษณ์ จากกรอบเนื้อหาของวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยเพื่อตอบโจทย์การวิจัย 2) เสนอร่างแบบสัมภาษณ์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษา 3) นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ 4) นำข้อมูลที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) เพื่อความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์ 5) นำแบบสัมภาษณ์ไปปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่งตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และ ดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้ 1) รวบรวมข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และ 2) รวบรวมข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ การศึกษาจากอรรถกถา ฎีกา ตำราทางพระพุทธศาสนา เอกสารงานวิจัย หนังสือวิชาการ เอกสารและบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ 3) รวบรวมข้อมูลจากภาคสนามซึ่งเป็นข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จากการลงพื้นที่ในการทำวิจัย 4) ผู้วิจัยติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอหนังสือความร่วมมือในการทำวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปยังกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 25 รูป/คน 5) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ ไปสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มเป้าหมายเลือกแบบเจาะจง จำนวน 25 รูป/คน จำนวน 25 ฉบับ และรับคืนมาด้วยตนเองทั้งหมดแล้ว ตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ 4 เมื่อได้แบบสัมภาษณ์ จำนวน 25 ฉบับ ถือว่าเป็นแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แล้ว นำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย 6) การสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกของฝ่ายต่างๆ ที่จะทำควบคู่กับการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาด้านทฤษฎี และภาคสนามโดยใช้วิธีอธิบาย การวิจัยเชิงพรรณนา ตามวัตถุประสงค์ในประเด็นต่างๆ คือ ศึกษาวิเคราะห์ค่านิยมการเทศน์แหล่อีสานในบุญแจกข้าวของชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์จากการลงพื้นที่ในการทำวิจัย เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นมาสรุป เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนของการเขียนรายงานการวิจัย สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ศึกษาค่านิยมการเทศน์แหล่อีสานในบุญแจกข้าวของชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานีสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. หลักการเทศน์และพุทธวิธีการสอนที่เกี่ยวข้องกับการเทศน์แหล่อีสานในบุญแจกข้าวมีรากฐานจากการแสดงธรรมในพระพุทธรูปที่มุ่งให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจธรรม นำไปประพฤติปฏิบัติ และเกิดศรัทธาในพระรัตนตรัย หลักการเทศน์ที่สำคัญ ได้แก่ การแสดงธรรมให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย การใช้ถ้อยคำเหมาะสมกับผู้ฟัง การลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายาก การยกตัวอย่างประกอบ และการเชื่อมโยงหลักธรรมกับวิถีชีวิตของชุมชน พุทธวิธีการสอนที่ปรากฏ ได้แก่ การสอนโดยอธิบายให้เข้าใจ การสอนโดยยกอุปมาอุปไมย การสอนผ่านเรื่องเล่าหรือนิทานธรรม การกระตุ้นให้ผู้ฟังเกิดศรัทธาและสำนึกทางศีลธรรม ตลอดจนการสอนให้เห็นผลของกรรม ความกตัญญูกตเวที การทำบุญอุทิศส่วนกุศล และการดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท เมื่อนำมาพิจารณาการเทศน์แหล่อีสานในบุญแจกข้าว พบว่า การเทศน์แหล่เป็นการประยุกต์พุทธวิธีการสอนให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น โดยใช้ภาษาถิ่นอีสาน ทำนองแหล่ จังหวะน้ำเสียง และเรื่องเล่าที่ใกล้ชิดกับชีวิตของผู้ฟังเป็นสื่อในการถ่ายทอดธรรม ขั้นตอนการเทศน์โดยทั่วไปเริ่มจากการไหว้พระรัตนตรัย สมาทานศีล นำเข้าสู่เรื่องบุญแจกข้าว กล่าวถึงคุณของผู้ล่วงลับ แสดงหลักธรรมเรื่องกตัญญู กรรม บุญ และการอุทิศส่วนกุศล แล้วสรุปข้อคิดให้ญาติพี่น้องนำไปปฏิบัติในครอบครัวและชุมชน ดังนั้น การเทศน์แหล่อีสานในบุญแจกข้าวจึงมิใช่เพียงการขับทำนองเพื่อความไพเราะเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการสอนธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาที่ปรับให้เหมาะกับผู้ฟังในท้องถิ่น มีบทบาททั้งด้านการเผยแผ่ธรรม การปลูกฝังความกตัญญูกตเวที การเสริมสร้างศีลธรรม และการธำรงวัฒนธรรมอีสานให้ดำรงอยู่ควบคู่กับพระพุทธศาสนา

2. การเทศน์แหล่อีสานในบุญแจกข้าวของชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า การทำบุญแจกข้าวของชาวอีสานสะท้อนถึงความกตัญญูกตเวทีและความเชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับศาสนา โดยเฉพาะการอุทิศบุญให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับ ซึ่งมีเป้าหมายหลักในการเสริมสร้างความสามัคคีและส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม การทำบุญนี้ปรับเปลี่ยนตามยุคสมัยเพื่อให้สะดวกและกระชับขึ้น แม้ว่าจะลดลงในบางพื้นที่ แต่ยังคงสะท้อนถึงการแบ่งปันและเสียสละที่เป็นหัวใจสำคัญของชาวอีสาน การฟังเทศน์แหล่ในการทำบุญช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจธรรมะและมีแรงจูงใจในการทำความดี โดยมีเงื่อนไขสำคัญในการอุทิศบุญ ได้แก่ ผู้ทำการอุทิศต้องมีศีล สมาธิ และปัญญาบริสุทธิ์ และการอนุโมทนาของเปรตที่จะทำให้การรับบุญสำเร็จ นอกจากนี้ยังมีประเพณีสำคัญ เช่น บุญกฐิน ซึ่งจัดในช่วงที่พระสงฆ์จำพรรษาครบไตรมาส เพื่อให้บุญกุศลมีผลสูงสุด และบุญพระเวส หรือบุญเทศน์มหาชาติ ซึ่งมุ่งเสริมสร้างศีลธรรมและความร่วมมือในชุมชน ทั้งสองประเพณีนี้สะท้อนถึงความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรมของชาวอีสานที่เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ชีวิตและการทำความดีตามขนบธรรมเนียม “ฮีตสิบสอง คองสิบสี่” ที่สืบทอดมาอย่างยาวนานในภูมิภาคนี้

ประเพณีบุญแจกข้าวของชาวอีสานสะท้อนถึงความกตัญญูกตเวทีและการเชื่อมโยงชุมชนกับศาสนา โดยเน้นการอุทิศบุญให้แก่ผู้ตายเพื่อเสริมสร้างความสามัคคีและส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม การ

ฟังเทศน์แหล่ช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจธรรมะและกระตุ้นการทำความดีในการทำบุญแจกข้าวมีเงื่อนไขสามประการในการรับบุญ ได้แก่ ผู้ทำการอุทิศต้องมีศีล สมาธิ และปัญญาบริสุทธิ์ รวมถึงการอนุโมทนาของเปรต นอกจากนี้ บุญกฐินและบุญผะเหวดเป็นประเพณีสำคัญที่สะท้อนศีลธรรมและคุณธรรมในชุมชน โดยบุญกฐินมุ่งเน้นความบริสุทธิ์ในวัตร เจตนา และบุคคล ส่วนบุญผะเหวดส่งเสริมการเสียสละ การให้ทาน และความกตัญญู ทั้งสองประเพณีนี้สะท้อนความเชื่อและวัฒนธรรมของชาวอีสานตามหลักฮีตสิบสอง คองสิบสี่ การทำบุญของชาวอีสานสะท้อนความเชื่อและประเพณีทางศาสนา โดยเน้นการอุทิศบุญให้แก่ผู้ตาย เช่น บุญข้าวประดับดินและบุญข้าวสาก ซึ่งมีการปรับรูปแบบให้เหมาะสมกับยุคสมัย การทำบุญแบ่งเป็น 4 ประเภทหลัก ได้แก่ บุญครอบครัว บุญส่วนรวม บุญท้องถิ่น และบุญที่รัฐบาลจัดขึ้น การเทศน์แหล่ในงานบุญอีสานมีบทบาทสำคัญในการสะท้อนศรัทธาและค่านิยม เช่น ความกตัญญู การให้ทาน และความเสียสละ โดยใช้ทำนองและกลอนเฉพาะ เช่น ทำนองสรภัญญะ เพื่อถ่ายทอดคำสอนจากพระเวสสันดรชาดก และนิทานคติธรรม การทำบุญและการเทศน์แหล่ไม่เพียงแต่เสริมศาสนา แต่ยังช่วยส่งเสริมคุณธรรมในชุมชน

การเทศน์แหล่ในจังหวัดอุดรธานีมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยใช้ทำนองสรภัญญะที่มีเสียงเอื้อนยาว และลูกคอบ้าง ผสมผสานทำนองจากขอนแก่นและอุดรธานีเอง ซึ่งมีลักษณะเร็วกว่าเทศน์ในจังหวัดอื่นๆ การเทศน์แหล่ในอุดรธานียังคงใช้ในการงานบุญต่างๆ เช่น บุญแจกข้าว โดยมักมีการสอดแทรกมุขตลกเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ฟังทุกวัย แม้ว่าเทศน์แหล่จะลดลงในปัจจุบัน แต่ยังคงรักษาความเป็นเอกลักษณ์และบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ธรรมะและค่านิยมในชุมชน ทำนองเทศน์แหล่อีสานมีหลายประเภท เช่น ทำนองดั้งเดิม (การเดินก้อน ลมพัดพร้าว) ทำนองประยุกต์ (จากภาคกลางหรือเพลงลูกทุ่ง) ทำนองเสริม (ผสมหมอลำ) ทำนองพูดบรรยาย และทำนองอ่านกลอนสุภาพ การพัฒนาการเทศน์แหล่ในปัจจุบันยังคงสืบสานวัฒนธรรมอีสานและปรับทำนองให้เหมาะสมกับผู้ฟังในแต่ละยุค

3. การเทศน์แหล่ในงานบุญแจกข้าวในชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า การเทศน์แหล่อีสานเป็นเครื่องมือสำคัญในการสะท้อนค่านิยมและความเชื่อของชาวอีสาน โดยใช้เสียงเทศน์แหล่ที่มีความสนุกสนานและแปลกใหม่เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ฟัง เนื้อหาของเทศน์เน้น ความกตัญญู ต่อบิดามารดา และบรรพบุรุษ รวมถึงความเชื่อที่ว่าผู้ล่วงลับยังต้องได้รับบุญกุศลจากลูกหลาน เทศน์นี้ยังส่งเสริมศีลธรรม ความสามัคคี ความเสียสละ และการแบ่งปันในชุมชน การเทศน์แหล่มีบทบาทในการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยช่วยให้คนในชุมชนเข้าใจความหมายของการทำบุญและความสำคัญของการช่วยเหลือกันในรอบครัวและสังคม การเทศน์ยังช่วยเผยแพร่ ธรรมทาน ที่เข้าใจง่ายและใกล้เคียงกับชีวิตจริง ทำให้ผู้ฟังได้ทั้งความพึงพอใจและความรู้จากคำสอน การเทศน์แหล่ยังเป็นเครื่องมือในการปลูกฝังค่านิยมดีๆ ในชุมชน โดยการเรียนรู้จากปากต่อปากและการศึกษาจากอาจารย์ ทำให้กลายเป็น ประเพณีนิยมที่ได้รับความนิยมในชุมชน ค่านิยมหลักจากการเทศน์แหล่อีสาน ได้แก่ 1) ความกตัญญู การระลึกถึงบุญคุณ

บรรพบุรุษและผู้ล่วงลับ 2) การทำบุญ สอนให้ทำบุญเพื่อประโยชน์ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า 3) ความสามัคคี การพึ่งเทศน์และทำบุญร่วมกันสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน การเผยแพร่พระพุทธศาสนา: ส่งเสริมการปฏิบัติธรรมและสอนคำสอนของพระพุทธศาสนา แม้ว่าการเทศน์แหล่จะมีอิทธิพลลดลงในสังคมสมัยใหม่ แต่ยังคงมีบทบาทสำคัญในชุมชนชนบท โดยเฉพาะในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญ การเทศน์แหล่ยังช่วยเสริมสร้าง ความสามัคคีในชุมชนและทำให้ชาวบ้านเข้าใจหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ได้อย่างง่ายดาย เนื้อหาการเทศน์แหล่ในปัจจุบันผสมผสานระหว่างเนื้อหาดั้งเดิมและเนื้อหาจากชาตานิทานคติธรรม และสถานการณ์ในสังคมอีสาน เช่น นิทานกองข้าวน้อยฆ่าแม่ หรือคนลืมหูลืมตา ซึ่งยังได้รับความนิยมในหมู่พุทธศาสนิกชนในภาคอีสาน ดังนั้น การเทศน์แหล่ในบุญแจกข้าวยังคงมีบทบาทสำคัญในการ ปลุกฝังค่านิยมดี ๆ และเป็นเครื่องมือในการ อนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น ในชุมชนอีสาน แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงในสังคมสมัยใหม่

การเทศน์แหล่อีสานในปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนตามยุคสมัย โดยเพิ่มบทโศก บทโงก และบทตลก เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ฟัง โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่ชอบการทำบุญในรูปแบบที่เรียบง่ายและประหยัดเวลา แต่ยังคงเน้นค่านิยมสำคัญ เช่น บาปบุญคุณโทษ ความกตัญญู และการแบ่งปัน ซึ่งเป็นหลักที่สอนผ่านการเทศน์แหล่ในงานบุญแจกข้าว การเทศน์แหล่ยังช่วยสร้างความสามัคคีและความร่วมมือในชุมชน รวมทั้งรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยการใช้เสียงและจังหวะที่เป็นเอกลักษณ์ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้เทศน์แหล่เข้าถึงผู้ฟังในยุคปัจจุบันได้ดีขึ้น โดยไม่สูญเสียความหมาย และยังคงสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนผ่านการร่วมทำบุญและฟังเทศน์

การเทศน์แหล่อีสานสะท้อนถึงค่านิยมสำคัญ เช่น บาปบุญคุณโทษ ศีลธรรม และจริยธรรม โดยมุ่งเน้นการสอนให้ผู้ฟังมีความกตัญญู การเสียสละ และการแบ่งปัน ผ่านการสอนการทดแทนบุญคุณพ่อแม่และการปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เช่น การรักษาสัจจะและการไม่เบียดเบียนผู้อื่น การเทศน์แหล่ยังส่งเสริมการร่วมมือและสามัคคีในชุมชน โดยผู้ฟังและผู้จัดงานจะได้รับอานิสงส์จากการทำบุญร่วมกัน เนื้อหาของเทศน์จะปรับให้ทันสมัยและเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตปัจจุบัน เช่น นิทานพื้นบ้านและเรื่องราวในครอบครัว การใช้ทำนองและบทกลอนที่เหมาะสมทำให้เทศน์แหล่เป็นกิจกรรมที่รักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น พร้อมปลุกฝังคุณธรรมในเยาวชน แม้การฟังเทศน์แหล่จะได้รับความนิยมลดลงในกลุ่มเยาวชน แต่การปรับเนื้อหาให้ทันสมัยช่วยเพิ่มความสนใจและการมีส่วนร่วมจากพวกเขา ทำให้การเทศน์แหล่ยังคงมีบทบาทสำคัญในการสืบสานวัฒนธรรมและคุณธรรมในสังคมอีสาน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศึกษาค่านิยมการเทศน์แหล่อีสานในบุญแจกข้าวของชุมชนอำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. หลักการเทศน์และพุทธวิธีการสอนในการเทศน์แหล่อีสานในบุญแจกข้าวพบว่า การเทศน์แหล่อีสานในบุญแจกข้าวมีลักษณะเป็นการสอนธรรมที่ประยุกต์พุทธวิธีการสอนให้เหมาะสมกับผู้ฟังในห้องถิ่น โดยใช้ภาษาถิ่นอีสาน ทำนองแหล่ เรื่องเล่า นิทานธรรม และจังหวะเสียงเป็นสื่อในการถ่ายทอดหลักธรรม ทำให้ผู้ฟังเข้าใจง่าย เกิดความซาบซึ้ง และสามารถนำข้อคิดไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการแสดงธรรมในพระพุทธศาสนาที่มุ่งให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจในธรรมและนำไปปฏิบัติ โดยเฉพาะหลักโอวาทปาติโมกข์ 3 ประการ คือ การไม่ทำความชั่ว การทำความดี และการทำจิตใจให้ผ่องใส รวมทั้งหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 คือ ทาน ศีล และภาวนา ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการทำบุญและการฟังธรรม สอดคล้องกับงานของพระวิรัช กวีขุนทด (2552) ที่ศึกษาเรื่องเทศน์มหาชาติและพบว่า ภูมิปัญญาการเทศน์มีบทบาทในการส่งเสริมความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมของชุมชน โดยใช้เรื่องเล่า ตัวละคร และคติธรรมเป็นเครื่องมือในการปลูกฝังศีลธรรมแก่ประชาชน ความสอดคล้องนี้แสดงให้เห็นว่า การเทศน์แหล่อีสานมิใช่เพียงการแสดงด้วยทำนองไพเราะ แต่เป็นกระบวนการสื่อสารธรรมที่ใช้ศิลปะการพูด การขับแหล่ และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้หลักธรรมเข้าถึงจิตใจของผู้ฟังได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า พระนักเทศน์ต้องมีความรู้ในเนื้อหาธรรม มีน้ำเสียงไพเราะ กล้าแสดงออก รู้จักกาลเทศะ และเข้าใจผู้ฟัง ซึ่งสัมพันธ์กับหลักธรรมสำหรับผู้สอนที่ต้องรู้ธรรม รู้เนื้อหา รู้ตน รู้ประมาณ รู้เวลา รู้ชุมชน และรู้ความแตกต่างของบุคคล คุณสมบัติดังกล่าวทำให้การเทศน์แหล่สามารถทำหน้าที่เป็นทั้งการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการอบรมคุณธรรมแก่ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การเทศน์แหล่อีสานในบุญแจกข้าวของชุมชนอำเภอมือง จังหวัดอุดรธานีพบว่า การเทศน์แหล่อีสานในบุญแจกข้าวของชุมชนอำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี มีบทบาทสำคัญในการอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับ ระลึกถึงคุณของบรรพบุรุษ และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของครอบครัว เครือญาติ และชุมชน พิธีกรรมดังกล่าวสะท้อนความเชื่อเรื่องการทำบุญหา หรือการทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ตาย โดยมีการประกอบพิธีตามลำดับ เช่น การไหว้พระรัตนตรัย การสมาทานศีล การอาราธนาธรรม การฟังเทศน์แหล่ และการอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับ สอดคล้องกับงานของพระราชธรรมโสภณ (จำปี พงไทยสง) (2551) ที่ศึกษาประเพณีการทำบุญแจกข้าวของชาวพุทธบ้านคูเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด และพบว่า การทำบุญแจกข้าวมีรากฐานจากความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เรื่องการอุทิศส่วนบุญแก่ญาติผู้ล่วงลับ ความกตัญญูกตเวที และความเชื่อท้องถิ่นเกี่ยวกับผู้ตาย แสดงให้เห็นว่า บุญแจกข้าวในสังคมอีสานมีแก่นสำคัญร่วมกัน คือ การทำบุญเพื่อระลึกถึงผู้ล่วงลับและรักษาความสัมพันธ์ระหว่างคนเป็นกับผู้ตายผ่านพิธีกรรมทางศาสนา อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องบุพเพตพลี ซึ่งหมายถึงการทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ล่วงลับ โดยพระครูจิรธรรมนุกูล (ธมมกโร โฉมจันทริต) (2562) อธิบายว่า บุพเพตพลีเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีชีวิตอยู่กับผู้ล่วงลับผ่านการทำบุญ อันเป็นคติที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชนไทย ประเด็นนี้ช่วยอธิบายได้ว่า เหตุใดบุญแจกข้าวจึงยังดำรงอยู่ในชุมชนอำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี แม้บริบททาง

เศรษฐกิจและสังคมจะเปลี่ยนแปลงไป เพราะพิธีกรรมดังกล่าวมิได้เป็นเพียงประเพณี แต่เป็นพื้นที่แสดงความกตัญญู ความผูกพัน และความรับผิดชอบทางศีลธรรมของลูกหลานต่อบรรพบุรุษ นอกจากนี้ งานของพระครูใบฎีกาเฉลิมพล อริยวิโส (คำเชื้อ) (2547) ยังชี้ให้เห็นว่า หลักพุทธแปดพลีมีรากฐานสัมพันธ์กับการทำบุญอุทิศแก่ผู้ล่วงลับ และเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้ว จึงอธิบายได้ว่า การเทศน์แหล่ในบุญแจกข้าวของชุมชนอุดรธานีมีบทบาทมากกว่าการประกอบพิธี ซึ่งเป็นกระบวนการสื่อสารความหมายของการทำบุญให้ผู้ร่วมพิธีเข้าใจคุณค่าของการอุทิศส่วนกุศลอย่างลึกซึ้ง

3. ค่านิยมการเทศน์แหล่อีสานในบุญแจกข้าวของชุมชนอำเภอมือเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ค่านิยมสำคัญที่ปรากฏในการเทศน์แหล่อีสานในบุญแจกข้าว ได้แก่ ความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา การทำบุญอุทิศส่วนกุศล ความสามัคคีของครอบครัวและชุมชน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และการอนุรักษ์ภาษา ทำนองแหล่ และภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน ค่านิยมเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า การเทศน์แหล่ไม่ได้ทำหน้าที่เฉพาะการสอนธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือในการธำรงวัฒนธรรมและเสริมสร้างจริยธรรมของชุมชน สอดคล้องกับงานของพระมหาสุพจน์ คำน้อย (2547) พบว่า การอุทิศส่วนบุญเป็นพิธีกรรมที่มีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชน และมีคุณค่าทางจริยธรรม เพราะเป็นการทำความดีที่มุ่งประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และผู้ นอกจากนี้ ผลการวิจัยที่พบว่า การเทศน์แหล่ช่วยปลูกฝังความดี ความเสียสละ และความสามัคคี ยังสอดคล้องกับงานของพระสุรชาติ ปฎิภาโน (โนนวังไทร) (2556) ที่อธิบายว่า บุญในพระพุทธศาสนาเถรวาทหมายถึงเครื่องชำระกิเลสและการทำความดีทางกาย วาจา และใจ โดยครอบคลุมบุญกิริยาวัตถุ 10 เช่น การให้ทาน การรักษาศีล การฟังธรรม การแสดงธรรม การอุทิศส่วนบุญ และการอนุโมทนา ชี้ให้เห็นว่า การเทศน์แหล่ในบุญแจกข้าวมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการสร้างบุญทั้งฝ่ายผู้จัดงาน ผู้ฟัง และพระนักเทศน์ เพราะทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการทำบุญ ฟังธรรม และอุทิศส่วนกุศล อีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญคือ การเทศน์แหล่อีสานเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ภาษา ทำนอง และลีลาการแสดงธรรมเพื่อดึงดูดผู้ฟัง ผลการวิจัยพบว่า ทำนองแหล่ในจังหวัดอุดรธานีมีเอกลักษณ์เฉพาะ เช่น การใช้ทำนองสรภัญญะ เสียงเอื้อนยาว ลูกคอ และการผสมผสานทำนองจากพื้นที่ใกล้เคียง ทำให้การเทศน์มีความน่าสนใจและเข้าถึงผู้ฟังหลายวัย ลักษณะดังกล่าวใกล้เคียงกับแนวคิดของตรีศิลป์ บุญขจร (2555) ที่กล่าวถึงบทบาทของวรรณกรรมและการใช้ถ้อยคำแสดงอารมณ์ในเรื่องเล่า ซึ่งทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกร่วมและเข้าใจคติธรรมผ่านพฤติกรรมของตัวละคร การเทศน์แหล่เป็นทั้งศิลปะการใช้ภาษาและกระบวนการถ่ายทอดค่านิยมทางศีลธรรมผ่านวรรณกรรมท้องถิ่น

ดังนั้น การเทศน์แหล่อีสานในบุญแจกข้าวของชุมชนอำเภอมือเมือง จังหวัดอุดรธานี มีความสัมพันธ์กับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา พิธีกรรมการทำบุญอุทิศแก่ผู้ล่วงลับ และภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสานอย่างชัดเจน ผลการวิจัยจึงสอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นเรื่องการเผยแผ่ธรรมะ การอุทิศส่วนบุญ ความกตัญญูต่อบุคคลที่ ความสามัคคี และการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีมูลเหตุร่วมกัน

คือ การใช้ศาสนพิธีและศิลปะการเทศน์เป็นเครื่องมือสร้างความหมายทางศาสนาและสังคมให้แก่ชุมชน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติและความเป็นมาของบุญแจกข้าว ไว้เป็นแหล่งข้อมูลทั้งรูปเล่มเอกสาร และข้อมูลเผยแพร่ในรูปแบบออนไลน์

1.2 ควรจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและวิธีการเทศน์แหล่อีสาน ไว้เป็นแหล่งข้อมูลทั้งรูปเล่มเอกสาร และข้อมูลเผยแพร่ในรูปแบบออนไลน์

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

2.1 ควรมีการจัดกิจกรรมแสดงนิทรรศการ เผยแพร่ประวัติความเป็นมาของบุญแจกข้าว และประวัติความเป็นมา รูปแบบและวิธีการเทศน์แหล่อีสาน ไว้สำหรับผู้สนใจในการศึกษาเรียนรู้ สืบทอด วัฒนธรรมของชาวอีสานให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

2.2 การจัดทำหนังสือรวบรวมฐานข้อมูลประวัติความเป็นมาของบุญแจกข้าว และประวัติ ความเป็นมา รูปแบบและวิธีการเทศน์แหล่อีสาน

3. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาค่านิยมการเทศน์แหล่อีสานของเด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ เพื่อการสืบทอด ประเพณี วัฒนธรรมของชาวอีสาน

3.2 ควรศึกษาความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่ส่งผลต่อค่านิยมในการทำบุญ แจกข้าวของชาวอีสาน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การศึกษาวิจัย เรื่อง ค่านิยมการเทศน์แหล่อีสานในบุญแจกข้าวของชุมชนอำเภอมือ จังหวัดอุดรธานี ทำให้เกิดองค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้ ดังนั้น การเทศน์แหล่เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีมาตั้งแต่พุทธกาล โดยมีพระโสณกุฎทิณณะเป็นแบบอย่างของการสวดสาธยายธรรมด้วยทำนองที่ไพเราะ การเทศน์แหล่ได้รับการดัดแปลงให้เข้ากับยุคสมัย แต่ยังคงเอกลักษณ์ด้านภาษาและท่วงทำนอง โดยการเทศน์แหล่อีสานช่วยให้เกิดความสนใจและสามารถอนุรักษ์สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน พระนักเทศน์ที่ดีต้องมีคุณสมบัติ คือ มีใจรักในงานเทศนา มีความกล้าแสดงออก มีศิษย์มีครู และมีเสียงดังกังวาน นอกจากนี้ต้องมีธรรม 7 ประการ ได้แก่ รู้ธรรม รู้เนื้อหาสาระ รู้จักตนเอง รู้จักประมาณ รู้จักเวลา รู้จักชุมชน และรู้จักความแตกต่างระหว่างบุคคล คุณสมบัติเหล่านี้ช่วยให้พระนักเทศน์สามารถถ่ายทอดธรรมะได้อย่างมีประสิทธิภาพและเข้าถึงจิตใจของผู้ฟัง การฟังเทศน์แหล่ในบุญแจกข้าวถือเป็นประเพณีสำคัญของครอบครัว

และสังคม โดยต้องปฏิบัติตามหลักศาสนพิธี เนื้อหาของเทศน์แหล่มักสะท้อนหลักคุณธรรมจริยธรรม การเสียสละ ความสามัคคี และการอนุเคราะห์ผู้อื่น ผ่านการใช้ภาษาท้องถิ่นและไหวพริบในการแสดงธรรม พระสงฆ์ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญจะนำเสนอคติธรรมผ่านทำนองสรภัญญะเทศนา ทำให้เกิดความเข้าใจ และความศรัทธาในพระพุทธศาสนา นอกจากการเผยแพร่ธรรมะแล้ว การเทศน์แหล่มยังเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน พระนักเทศน์ต้องฝึกฝนและแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาตนเองให้สามารถถ่ายทอดธรรมะได้อย่างมีพลังและน่าสนใจ ด้วยบทบาทสำคัญในการสืบทอดพระพุทธศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณี การเทศน์แหล่จึงยังคงได้รับความนิยมและเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ต่อไป ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2555). *สายธารตรีศิลป์นิพนธ์: รวมบทความคัดสรรของรองศาสตราจารย์ ดร.ตรีศิลป์ บุญขจร*. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.
- ปรีชา พินทอง. (2532). *สารานุกรมอีสาน-ไทย-อังกฤษ*. อุบลราชธานี: ศิริธรรม.
- พระครูจิระธรรมนุกุล (ธมมกโร โฉมจันทริต). (2562). *การศึกษาแนวคิดเรื่องบุพเพตพลีตามแนวพุทธศาสนาเถรวาท*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระครูใบฎีกาเฉลิมพล อริยวิโส (คำเชื้อ). (2547). *การศึกษาวិเคราะห์บุพพเปตพลีที่ปรากฏในคัมภีร์ใบลานล้านนา: กรณีศึกษาคัมภีร์เปตตพลีฉบับวัดหลวงราชสันฐาน*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุพจน์ คำน้อย. (2547). *การศึกษาวิเคราะห์คำสอนเรื่องการอุทิศส่วนบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาท*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระราชธรรมโสภณ (จำปี พงไทยสง). (2551). *ศึกษาหลักจริยธรรมประเพณีการทำบุญแจกข้าวของชาวพุทธบ้านคูเมืองอำเภอมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวิรัช กิวนันท. (2552). *เทศน์มหาชาติ: แนวทางการใช้ภูมิปัญญาการเทศน์เพื่อส่งเสริมความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมในจังหวัดนครราชสีมา*. (วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระสุรชาติ ปฎิภาโน (โนนวังไทร). (2556). *บุญและอานิสงส์ของบุญในพุทธศาสนาเถรวาท*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ฤติมน ปรีดีสนิท. (ม.ป.ป.). *พิธีกรรมและความเชื่อของชุมชนสองฝั่งโขง*. อุตรธานี: ศูนย์วัฒนธรรม สถาบันราชภัฏอุตรธานี.